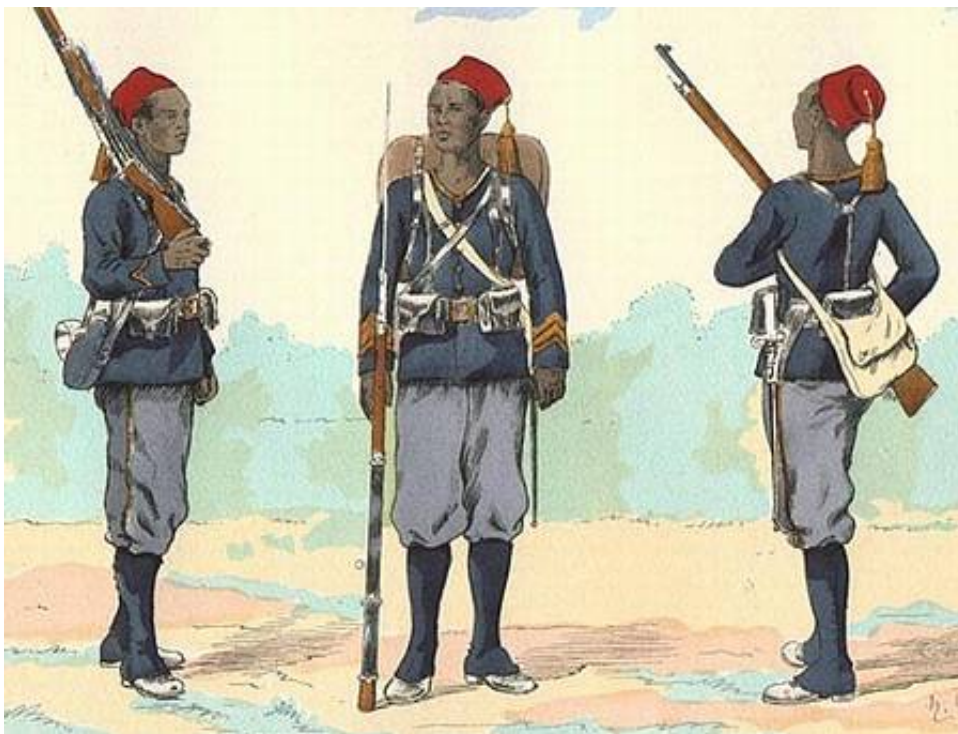
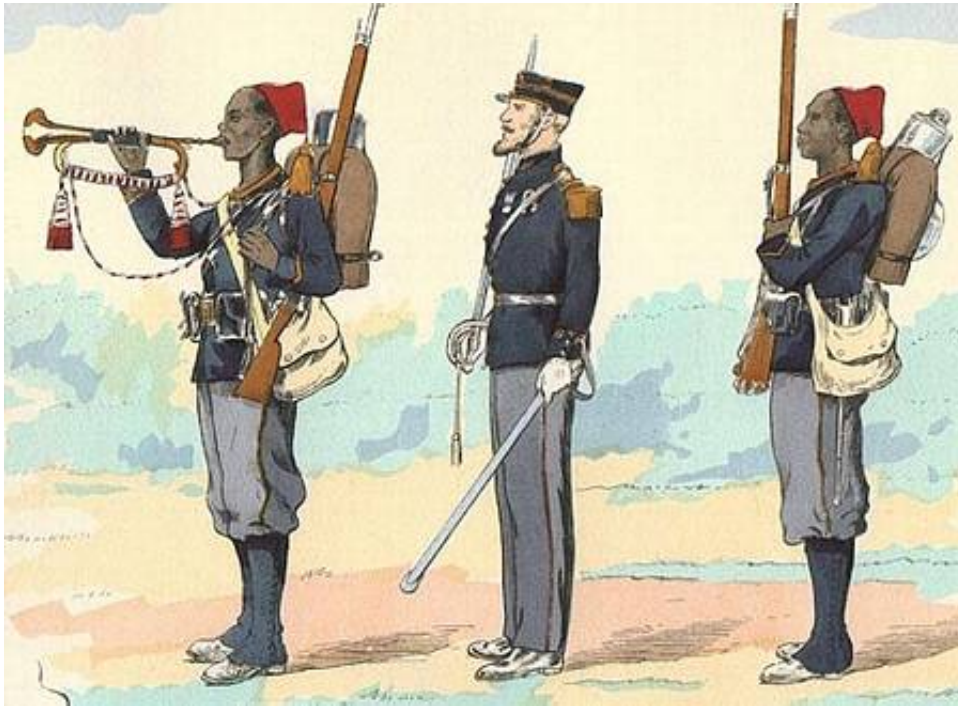

Franske og belgiske enheder under felttoget i Kamerun, 1914-1916

Indledning

Denne artikel kan læses i sammenhæng med Kampene i Kamerun, 1914-1916 (Kilde 1), der giver det militærhistoriske baggrund for nærværende fremstilling af de franske og belgiske enheders organisation og uniformering.

Tirailleurs Sénégalais

Tirailleurs Sénégalais, 1899.

Tegnet af Hector Large.
Fra Kilde 13.

De første senegalesiske skytterregimenter (*tirailleurs*) blev oprettet i 1857 af Louis Faidherbe [1](#)), der var guvernør i Fransk Vestafrika. Oprindeligt bestod enhederne af frikøbte slaver og krigsfanger, men disse blev efterhånden afløst af hvervede soldater. Den indfødte del af underofficerskorpset kom fra de lokale ledende stammer, mens alle officerer og visse højtstående underofficerer var franskmænd.

Trods den senegalesiske oprindelse blev der oprettet senegalesiske skytterregimenter i stort set alle franske kolonier i Afrika, men særligt i Fransk Vestafrika og de øvrige franske kolonier ved Ækvator. Ved krigens slutning var der i alt oprettet ca. 150 senegalesiske skyttebataljoner, og en stor del af disse var indsat på Vestfronten.

Uniformer

Under køligere himmelstrøg bar de senegalesiske skytterregimenter i 1914 [2](#)) mørkeblå uniformsbluser og lysere blå bukser samt rød fez og rødt skærf; til sommeruniformen anvendtes lyse khakifarvede bukser. Alt i alt ikke ulig uniformerne fra 1890 og 1899 som er vist her. Under varmere himmelstrøg anvendtes khakifarvede lærredsuniformer, hvilket blev standard fra 1915; i Europa var uniformen dog fremstillet af uldent stof.

Tirailleurs Sénégalais, 1890.
Tegnet af Hector Large.
Fra Kilde 13.

Tirailleurs Sénégalais, ca. 1914, i lærredsuniformen.
Fra Kilde 13.

*Tirailleurs Sénégalais, 1915,
i den uldne udgave af uniformen.*

Fra Uniformes de
Troupe de Marine.

Franske enheder i Ækvatorialafrika

Chefen for enhederne i Fransk Ækvatorialafrika var general Joseph Gauderique Aymerich [3](#)), med hovedkvarter i Brazzaville. General Aymerich havde kommandoen over følgende enheder:

Régiment de Tirailleurs Sénégalais du Tchad

- 10 infanterikompagnier, 1 kavalerieskadron [4](#)), 1 bjergkanondeling, 1 maskingeværdeling, 2 kamelkompagnier
- 220 franskmænd og 2.300 indfødte

Bataillon de Tirailleurs Sénégalais N° 3 de l'Oubangui-Chari

- 6 infanterikompagnier
- 90 franskmænd og 1.160 indfødte

Bataillon de Tirailleurs Sénégalais N° 2 du Moyen-Congo

- 6 infanterikompagnier og 1 bjergkanon
- 115 franskmænd og 1.190 indfødte

Régiment du Gabon

- 8 infanterikompagnier
- 150 franskmænd og 1.370 indfødte

Ikke alle enheder kunne frigøres til at deltage i felttoget, idet en række enheder nødvendigvis måtte løse

opgaver i lokalområderne, som ikke alle var lige fredelige, ligesom den ca. 3.000 km lange grænse mod Kamerun også måtte bevogtes.

Tirailleurs Sénégalais og Spahis Sénégalais, ca. 1889.
Fra Nana - Antique Prints, Maps, Ephemera, Books etc.

Franske enheder i Kamerun

De franske kolonner, der fra august 1914 rykkede ind i Kamerun fra nord, sydøst og syd, kom fra følgende regimenter:

Nordlige kolonne - Régiment de Tirailleurs Sénégalais du Tchad (*Oberst Largeau*) [5](#)

Lobaye kolonnen (*Oberstløjtnant Morrison*)

- Bataillon de Tirailleurs Sénégalais No 2 du Moyen-Congo
- Bataillon de Tirailleurs Sénégalais No 3 de l'Oubangui-Chari

Sanga kolonnen (*Oberstløjtnant Hutin*)

- Régiment du Gabon
- 3 infanterikompanier fra Belgisk Congo (se efterfølgende under *Force Publique fra Belgisk Congo*)

Sydlig kolonne (*Oberstløjtnant Le Meillour*)

- Régiment du Gabon (sandsynligvis)

Navnene på kolonnerne stammer fra Kilde 1, i hvilken Kort 1 viser fremrykkeruterne.

Tirailleurs Sénégalais hilser det franske og engelske flag efter indtagelsen af Garua i Kamerun, 11. juni 1915.

Fra FirstWorldWar.com.

Det engelsk-franske ekspeditionskorps

Den franske del af det engelsk-franske ekspeditionskorps, der deltog i erobringen af Duala i september 1915, blev formeret af enheder fra Fransk Vestafrika. Styrken bestod af følgende enheder:

Stab

- Chef: Oberst Mayer
- 4 stabsofficerer
- Kaptajn H.T. Horsford (engelsk forbindelsesofficer)

1er Bataillon de Tirailleurs Sénégalais (Major [6](#)) Mechet)

- 18 officerer, 44 franske underofficerer samt 844 indfødte underofficerer og menige.
- Organiseret i 4 infanterikompanier

2e Bataillon de Tirailleurs Sénégalais (Major Mathieu)

- 15 officerer, 51 franske underofficerer samt 854 indfødte underofficerer og menige.
- Organiseret i 4 infanterikompanier

Et europæisk infanterikompani (Coloniale Blanche) [7](#) (Kaptajn Salvetat) [8](#))

- 155 mand i alt. (

Et bjergkanonbatteri (Kaptajn Gerrard)

- 6 stk. 80 mm bjergkanoner
- 75 muldyr

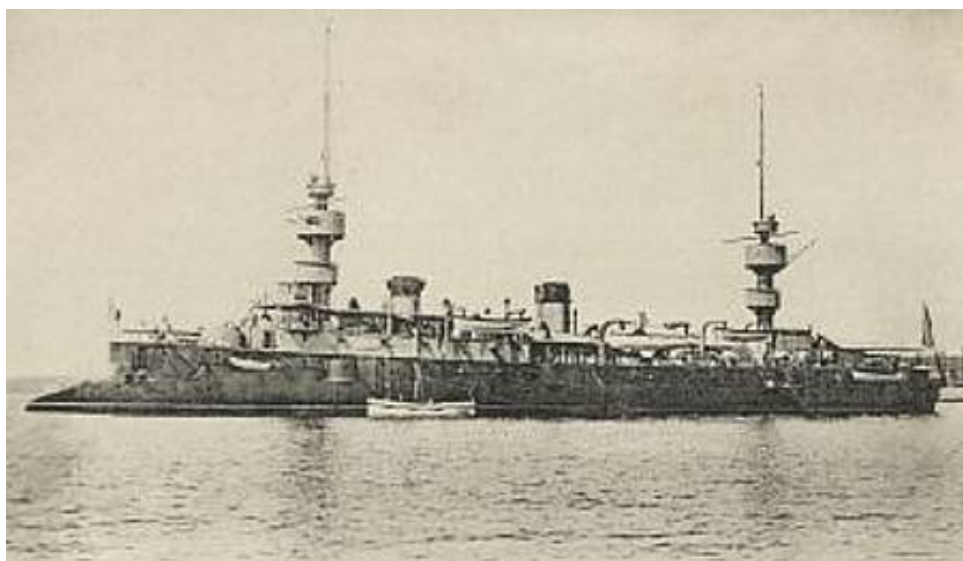
Et ingeniørdetachement

- 1 officer, 9 franske underofficerer og menige samt 20 indfødte underofficerer og menige

Sanitetselement, forsyningsselement og transportelement.

I alt

- 54 officerer
- 354 franske underofficerer og menige
- 1.859 indfødte underofficerer og menige
- 1.000 indfødte bærere
- 200 dyr, heraf 75 muldyr og 125 heste.

Den franske krydser BRUIX, ca. 1902.

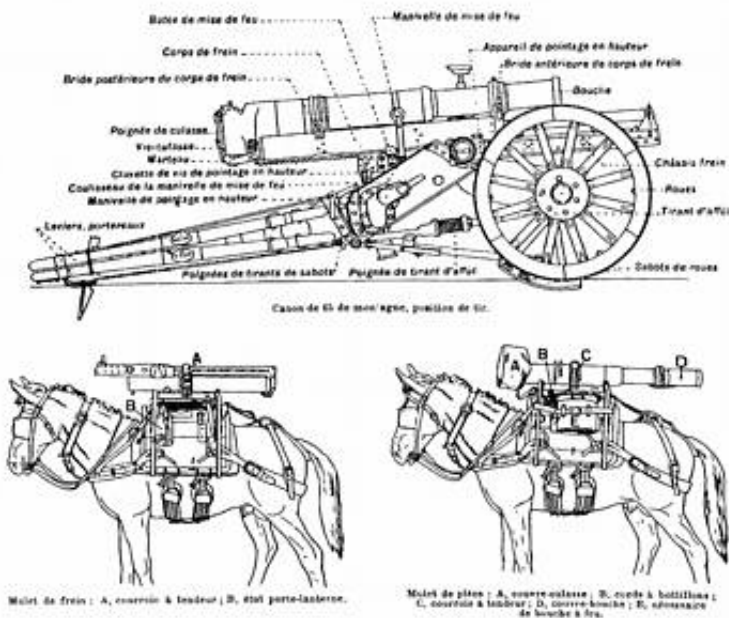
Fra Amiral Charner Class [9](#) (Battleships and Cruisers).

Styrken afsejlede fra Dakar ombord på fem transportfartøjer, eskorteret af krydseren BRUIX (orlogskaptajn M.E. Tirard).

Følgende franske fartøjer deltog også under felttoget:

- Krydserne IVY, POTHUAU, FRIANTt
- Kanonbådene SURPRISE , AMERIQUE og VAUBAN
- Transportfartøjet LOIRET.

Artilleriet

Fransk 65 mm bjergkanon.

Fra Kilde 16.

I modsætning til de engelske bjergbatterier, der deltog i felttoget, blev de franske kanoner transporteret på muldyr; de engelske vestafrikanske batterier blev derimod transporteret af bærere.

Kaptajn Gerrards batteri havde 6 stk. 80 mm bjergkanoner.

Selvom den her viste bjergkanon er af mindre kaliber end kaptajn Gerrards, antages føringsmåden på muldyr at have været tilsvarende.

Canon de Montagne de 80 mm Modèle de Bange, ca. 1915.

Fra Kilde 17.

Det fremgår ikke af det p.t. rådige kildemateriale, om de franske pjecer var bemanded med europæiske eller indfødte artilleriester.

Kanonen, der kunne transporteres på tre muldyr, havde en skudvidde på 4,1 km.

Ved mindst en lejlighed - belejringen af Garua - indsættes en fransk 95 mm kanon, der sammen med de

engelske vestafrikanske batterier til kampafgørende betydning.

Canon de 95 mm Modèle 1888 de Lahitolle.

Fra Kilde 17 [10](#).

Pjecen blev indført i 1875, og moderniseret i 1888. Det anslås, at omkring ca. 1.000 eksemplarer var indsat under Første Verdenskrig.

Kanonen havde en skudvidde på 9,8 km. Skønt under transport skulle trækkes af et forspand på 6 heste, blev den i Kamerun sandsynligvis trukket af indfødte. En del af vejen frem til Garua blev den transporteret på en flodpram.

Force Publique fra Belgisk Congo

*Belgiske askarier, Force Publique,
Belgisk Congo, ca. 1900.
Fra Rhodes (Paul Landau).*

De første militære enheder blev officielt oprettet i 1886, da Belgisk Congo havde status af fristat, og var den belgiske konges personlige ejendom. I 1908 ændredes landet status og blev nu en egentlig belgisk koloni.

Force Publique, som var styrkens navn, bestod af mindst 18 selvstændige infanterikompagnier, en artillerienhed og en ingeniørenhed.

Herudover fandtes en særlig enhed i Katanga provinsen - *Troupes de Katanga* - bestående af 6 infanterikompagnier samt et cyklistkompagni.

Et infanterikompagniernes bestod typisk af 4 europæiske officerer og underofficerer samt 8 indfødte underofficerer og op til 150 indfødte soldater.

De militære enheder i Belgisk Congo bestod i 1914 af ca. 17.000 mand. Mine kilder er dog ikke helt enige om antallet af kompagnier. En god oversigt findes i Kilde 11.

Force Publique enhedernes opgaver var fortrinsmæssigt af politiagtig karakter, og var i princippet ikke uddannet til at fungere i større enhedsramme. Man savnede bl.a. en kommandostruktur og forsyningsenheder. Kun enheden fra Katanga udgjorde en egentlig bataljon.

Sergent, Belgisk Congo, 1943 [11](#).

Udrustningen er en læderudgave af det engelske Model 1937 oppakningssystem.

Behovet for militær indsats under Første Verdenskrig - mod de tyske kolonier Kamerun og Tysk Østafrika - gjorde dog, at Force Publique efterhånden ændrede karakter og blev en egentlig militær enhed. Fra 1916 øgedes styrken og bestod nu af tre brigader (*Groupes*), omfattende 15 bataljoner.

Uniformer

Uniformeringen var ved krigens udbrud en mørkeblå uniform, med en rød fez; lædertøjet var sort og om livet blev båret et rødt skærf (muligvis kun til parader). Et lyseblåt overtræk til fezerne blev introduceret. Herved blev soldaterne mindre synlige på afstand, og man kunne bedre kunne skelne egne soldater fra tyske askarier og King's African Rifles. I brug faldede overtrækkene hurtigt og fremtrådte mere hvide end lyseblå.

Efterhånden ændredes uniformeringen og khakifarvede feltuniformer blev taget i anvendelse, hvilket havde været foreskrevet for officerer fra marts 1914. Lædertøjet blev efterhånden udskriftet med webbing efter engelsk model.

Både nye og ældre uniformer blev dog båret til krigens slutning, ofte i kombinationer af de to uniformssystemer. Khakiuniformen var ikke ulig uniformeringen under Anden Verdenskrig.

Enheder fra Force Publique, fotograferet i Tysk Østafrika, 1918.
Fra Kilde 12.

Bevæbning

Askarierne i *Force Publique* var udrustet med belgiske Albini-Braendlin enkeltskudsgeværer Model 1873 (kaliber 11 mm) [12](#), mens belgiske Mauser geværer Model 1889 anvendtes af *Troupes de Katanga*.

De tunge våben bestod af Maxim maskingevær, der anvendte samme ammunition som Albini geværene, lette Nordenfelt 4,7 cm kanoner og Krupp 7,5 cm kanoner.

I bataljonen fra Katanga indgik dansk fremstillede Madsen rekylgeværer.

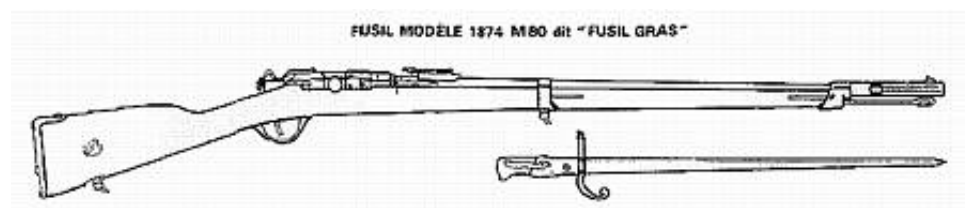
I Kamerun

På fransk opfordring stillede Belgisk Congo tre infanterikompanier til rådighed for felttoget i Kamerun. Kompagnerne var sammensat af personel fra enhederne i de tre provinser *Province du Congo-Kasai*, *Province de l'Equateur* og *Province orientale*, idet styrkerne fra Katanga var indsat ved grænsen mellem Belgisk Congo og Nordrhodesia.

Det første kompagni ankom til den fransk-ækvatorialafrikanske provins *Moyen-Congo*, også benævnt Fransk Congo, i slutningen af august 1914. Kompagniet bestod af 136 askarier, og var udrustet med et Maxim maskingevær, to Nordenfelt 4,7 cm kanoner og en Krupp 7,5 cm bjergkanon. Yderligere et kompagni tilgik i begyndelsen af december 1914 og det sidste i slutningen af december samme år.

De belgiske kompagnier indgik i den franske oberstløjtnant Hutins *Sanga kolonne*, der rykkede og gennem Kamerun langs Sanga floden.

De tre kompagnier indgik i de franske styrker frem til felttogets afslutning i februar 1916. I alt 10 europæere og 600 indfødte deltog i felttoget. Til tider var manglen på egne officerer så stor, at franske officerer indgik i stedet.

(*Fusil Gras mle 1874*) [13](#).

Tilsvarende manglede man ammunition til de belgiske Albini geværer mod slutningen af felttoget, og nogle af askarierne blev udrustet med fransk Gras geværer.

Den franske general Aymerichs bemærkede sig, at askarierne i det første belgiske kompagni alle var håndplukkede mænd, der bar såvel underofficersdistinktioner som skydemærker.

Kilder

Felttoget i Kamerun

*Nos Soldats d'Afrique
Le tirailleur sénégalais.*

Fra Les tirailleurs,
bras armé de la France coloniale
(LDH Toulon).

1. *Verdenskrigen, Hæfte 75, Kampene i Sydafrika* af H. Jenssen-Tusch, Johs. Lindbæk, H. Styrmer og E. Gyldenkrone, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, København 1916. Gengivet som *Om kampene i Kamerun, 1914-1916*.
2. *The Great War in West Africa* af brigadegeneral E. Howard Gorges, Hutchinson, London, 1916. Genudgivet i 2004 af Naval & Military Press, London, ISBN 1-84574-115-3.
3. *The History of The Royal West African Frontier Force* af oberst A. Haywood og brigadegeneral F.A.S. Clarke, Gale & Polden, Aldershot, 1964.
4. *The First World War in Africa* af Hew Strachan, Oxford University Press, Oxford 2004, ISBN 0-19-925728-0.
5. *History of the Royal Regiment of Artillery - Forgotten Fronts and Home Base, 1914-18* af Sir Martin Farndale, Royal Artillery Institution, London 1988, ISBN 1-870114-05-1.

Geografi

6. *The Humanitarian work of the French Colonial Health Service 1890-1968* (Association Amicale Santé Navale et d'Outre-Mer). Siden indeholder også en god oversigt over de franske kolonier i Vestafrika - se f.eks. French Equatorial Africa (AEF) og French West Africa (AOF).
7. *Politikens historiske Atlas*, Politikens Forlag, København 1961.

Franske enheder

8. *Histoire des Tirailleurs Sénégalais* (Cap sur le Monde).
9. *Tirailleurs Sénégalais* (Wikipedia).

10. Liste des unités de Tirailleurs Sénégalais (Wikipedia).

Belgiske enheder

11. Force Publique (Rudi Geudens).

12. Force Publique (Wikipedia).

Uniformer, udrustning og materiel

13. Tirailleurs Sénégalais 1890-99; en plancheserie tegnet af Hector Large gengivet fra *Le Costume Militaire à Travers les Ages* (Red Shadow). Oplysninger fra eksemplarer set til salg via Abebooks indikerer, at plancherne stammer fra et trebindsværk om franske uniformer gennem tiderne, oprindeligt udgivet ca. 1940 på forlaget Aux Editions Arc-En-Ciel i Paris; bøgerne er tilsyneladende genudgivet i 1965.
14. *Armies in East Africa* af Peter Abbott, Men-at-Arms nr. 379, Osprey Publishing, London 2002, ISBN 1-84176-489-2.
15. *Colonial Armies in Africa 1850-1918* af Peter Abbot, Foundry Books Publications, Nottingham 2006, ISBN 1-90154-307-2.
16. *Solid cast Mules* af Alex Riches og Linoel Gaurie, The Bulletin, Nr. 1, 2005. En artikel fra The British Model Soldier Society's medlemsblad, hvori forskellige udgaver af fransk bjergartilleri i legetøjsudgaver gennemgås.
17. *Les canons de la Victoire 1914-1918, Tome 1 - L'artillerie de campagne* af François Vauvillier, Histoire et Collections, Paris, 2006, ISBN 2-35250-022-2.
18. *Men at War 1914-1945: French Colonial and African Troops, Sergeant, le Régiment de Marche de Zouaves, France 1914*, udgivet i samarbejde med Osprey af Del Prado Publishers, Madrid 2000, ISBN 84-8372-516-9.

Efterskrift

Den senegalesiske hærs hjemmeside indeholder nogle ganske spændende billeder af bl.a. Tirailleurs Sénégalais (dog ingen med direkte relevans for operationerne i Kamerun) - se Tirailleurs Sénégalais pendant la Grande Guerre (1914-18).

Per Finsted

Noter:

- 1) Se Louis Faidherbe (1818-1889) (Wikipedia).
- 2) Se også Om Corps Expeditionnaire d'Orient ved Gallipoli 1915 for en kort omtale af de senegalesiske skytters uniformer
- 3) Joseph Gauderique Aymerich (1858-1937). Omtalt i Cameroon (World Statesmen).
- 4) Sandsynligvis fra *Spahis Sénégalais*, der også bar lyse khakifarvede lærredsuniformer på dette tidspunkt.
- 5) Et mindre kommando fra Régiment de Tirailleurs Sénégalais du Tchad, under kommando af oberst Brisset, opererede i oktober 1915 i samarbejde med de engelske enheder i Nigeria (brigadegeneral Cunliffe). Det franske kommando bestod af 1 kavaleriskadron og 2 infanterikompanier.
- 6) Den franske gradsbetegnelse er *Commandant*. Se f.eks. Ranks in the French Army (Wikipedia).
- 7) Se Uniformsplancher - Om franske kolonitropper, 1914.

- 8) Kompagniet blev trukket tilbage i februar 1915 på grund af sygdom.
- 9) Hovedbevæbningen omfattede 2 stk. 19,4 cm kanoner og 6 stk. 14 cm kanoner, foruden en række mindre pjecer. Krydseren BRUIX var i tjeneste fra 1894 til 1920. Se France: Marine Nationale (War at Sea).
- 10) Kilde 17 oplyser, at den afbillede pjece er udstillet på et museum i Chaumont.
- 11) Fra *The Armed Forces of World War II - Uniforms, Insignia and Organisation* af Andrew Mollo, Military Press, New York 1987, ISBN 0-517-54478-4.
- 12) Se Belgian Albini-Braendlin: M1777/67, M1841/53/67, M1853/67 and M1873 (Keith Doyon).
- 13) Se Fusil Gras mle 1874 (Wikipedia) samt The Gras Rifle (Guns World), hvorfra illustrationen af geværet stammer.